

Slovenski dom

Stev. 58

V Ljubljana, torek 11. marca 1941

Leto VI.

Pred novimi dogodki

Razmerje med obema državama ne more biti drugačno kakor razmerje dobre sosesčine...

Sonja, 11. marca. m. Poročilo prinaša daljši članek, v katerem pravi, da bo Jugoslavija še nekaj dni predmet diplomatske pozornosti, nakar se bo pokazalo, da se odnosi med Nemčijo in Jugoslavijo še dalje razvijajo v duhu, kakor ga je ori-

sal nemški kancler Hitler v svojem nedavnem govoru, to se pravi, da se ti odnosi odnosi dobrih sosedov, ker drugače tudi biti ne morejo, kajti Nemčija je največji in najboljši kupec jugoslovanskih pridelkov.

Carigrad, 11. marca. m. Po pristopu Bolgarije k trojni zvezi, se še vedno slišijo razne domneve in ugibanja v zvezi z aktivnim ali pasivnim vedenjem Turčije do najnovejših dogodkov. Na turških pristojnih mestih v zvezi s tem poudarjajo, da bo Turčija pazorno opazovala dogodke na Balkanu in

Blížnjem Vzhodu ter da jo pri tem vodijo samo lastne koristi. Turčija pa se kljub temu ne odreka sporazumom, ki jih je sklenila z drugimi državami.

Kakor poročajo turški listi, je v zadnjih dveh dneh v Turčiji nastopilo precejšnje pomirjenje. Po isti sodbi se položaj na Balkanu ni spremenil. Zdi se, da po zasedbi Bolgarije tudi ne bo nastopila nobena bistvena sprememba, saj ima Nemčija zdaj na razpolago vse vojaške postojanke, ki jih za svoje nadaljnje akcije in za obrambo potrebuje.

Anglija ne bo omilila blokade zaradi preskrbe Francije

Francozi groze z nastopi svojega vojnega brodovja

Vichy, 11. marca. Havas: Pooblaščen zastopnik francoske vlade je izjavil naslednje:

Kakor je že znano, so včeraj na konferenci med Darlanom, Huntzingerjem, Platonom, Weygandom in Bergeretom razpravljali o možnosti zunanje napada na našo afriško posest. Pri tej priliki so ugotovili, da bodo same francoske sile v skladu z obveznostmi, ki jih je maršal Petain sprejel v okviru pogojev za premirje, zajamčile obrambo imperija pred vsakim napadom. Danes se lahko pristavi, da se beseda »obramba imperija« zaradi nasilnih zaplem naših trgovskih ladij ne nanaša samo na imperij v dobesednem pomenu te besede, temveč tudi na promet med imperijem in domovino. Že davno je poveljnik francoske mornarice admiral Darlan rekel in večkrat ponovil, in to je govoril v imenu francoske vlade, da ne bo več dovoljeval, da bi nekdo plenil francoske ladje, Francozi pa bi umirali od gladi. Če bi naši protesti ostali brezuspešni in ako bi Velika Britanija še naprej ustavljala in plenila naše trgovske ladje, bo potrebno temu narediti konec in zato bodo naše vojske spremljale trgovske ladje.

London, 11. marca. o. Ministrstvo za gospodarsko vojno sporoča:

Admiral Darlan je izjavil, da upa, da se bo Francija sporazumela z Anglijo glede omilitve blokade. Anglija pa upa, da bo Francija razumela njeno blokado politiko, dasi bo storila vse, da pomaga nezasedeni Franciji, če je to možno, ne

da bi taka pomoč služila Nemčiji. Dozdaj Anglija ni dobila še nobenih takih predlogov. V zvezi s tem pa je treba poudariti, da je francoska vlada v načelu sprejela gospodarsko sodelovanje z Nemčijo. Admiral Darlan je zares odgovoren za prehrano 40 milijonov Francozov. Anglija pa se bori ne samo za osvoboditev 40 milijonov Francozov, temveč za večkrat toliko ljudi v zasedeni Evropi.

Washington, 11. marca. Ar P. Zunanji minister Cordell Hull je včeraj sprejel angleškega veleposlanika lorda Halifaxa in se z njim posvetoval o dovozu ameriškega blaga v nezasedeno Francijo. Halifax je ob tej priliki izjavil, da Anglija nima namena puščati parnike z živili v nezasedene dele Francije.

136. dan vojne med Italijo in Grčijo:

Močna grška ofenziva v Albaniji se nadaljuje

Nekje v Italiji, 11. marca. Stefani. 276. italijansko uradno poročilo pravi:

Grško bojišče: Na posameznih odsekih 11. armade delovanje pehote in topništva. Na bojišču 9. armade so naše čete v krajevnih akcijah ujele več

vojakov in zaplenile orožje. Italijanske letalske enote so hudo bombardirale in streljale s strojnimi in sovražnikove topniške postojanke, motorizirane kolone, taborišča in korakajoče čete. Bombardirana so bila važna sovražnikova oporišča. Pri letalskih spopadih so bila zbita štiri sovražnikova lovka letala vrste »Gloucester«.

Atene, 11. marca. Atenska agencija. Uradno poročilo št. 136 grške vojske pravi:

Po hudih bojih v petih dneh grške ofenzive so bile zavzete nove sovražne postojanke. Sovražnik je želel razširiti fronto svojih ofenzivnih nastopov, ki jih je začel izvajati predvčerajšnjim in je zato izvedel nekaj zaporednih napadov, toda ni uspel. Napadi so bili odbiti z izgubami za sovražnika. Zajeli smo 300 vojakov in nekaj častnikov. Odbit je bil tudi napad sovražnih tankov. Uničen je bil en tank. Naše letalstvo je sodelovalo v teh bojih in bombardiralo sovražne postojanke in čete. Vsa naša letala so se vrnila na svoja oporišča.

Kairo, 11. marca. o. Reuter. Angleška letala so od sobote na nedeljo z vso močjo napadla albansko luko Drač, kjer so povzročila velike eksplozije in požare. Severno od Klisure se je razvil hud letalski boj med italijanskimi in angleškimi borbenimi letali. Angleži so sestrelili 6 italijanskih lovcov in 1 bombnik, več pa hudo poškodovali. Pogrešajo eno angleško letalo, pilot pa se je rešil za grško bojno črto.

Hud nemški zažigalni napad na Portsmouth - Silovite angleške akcije nad zah. Nemčijo in Rokavsko obalo

Berlin, 11. marca. DNB: Večja skupina nemških letal je v noči od 10. na 11. marec izvedla napad na angleško pristanišče Portsmouth. Kakor je DNB izvedel, so ob tej priliki bombe zadele važne vojne cilje. Izbruhnilo je veliko večjih in manjših požarov.

Berlin, 11. marca. DNB: V pretekli noči sta bili nad zahodno Nemčijo sestreljeni dve angleški letali. Močno protiletalsko streljanje nemškega protiletalskega topništva je preprečilo sovražnim letalom vreči bombe na vojaške cilje. Vendar pa se jim je posrečilo zažigalne bombe z močnimi zažigalnimi sredstvi in z močnim eksplozivnim učinkom vreči brez določene cilja in so tako bile zadete naprave, ki nimajo nobenega pomena za vojno. Ubilih je bilo nekaj civilnih oseb, več hiš pa je bilo porušenih. Vred drugim je bil porušen tudi neki muzej.

London, 11. marca. o. Reuter. Snoči so angleška letala izvedla močne skupinske napade na mesta ob francoski obali. Vse nebo je žarelo od požarov in silnih eksplozij, katere so videli z angleške obale. Angleška letala so bombardirala tudi mesta v zahodni Nemčiji. Podrobnejših poročil še ni.

Snoči je sovražnik izvedel močan skupinski napad na neko mesto v južnovzhodni Angliji. London je imel štiri letalske alarme. Letalski napad na Portsmouth je trajal šest ur in je bilo poškodovanih več stavb. Požare, ki so divjali skoraj vso noč, so gasilci do jutranjih ur pogasili. V splošnem škoda ni velika in najbrže tudi smrtnih žrtev ni mnogo. V vseh drugih krajih je škoda majhna. Pri teh napadih so Angleži sestrelili dva nemška bombnika.

Angleške napovedi o bližnjem naglem koncu vojne v Afriki

Letalske akcije nad Absinijo, Tripolitanijo ter Malto

Nekje v Afriki, 11. febr. Stefani. 276. ital. uradno vojno poročilo pravi:

Letala nemškega letalstva so bombardirala letališče Tavencija na Malti in so uničila tri sovražnikova letala na tleh, težko pa poškodovala hangar. V Severni Afriki je naše topništvo s svojim ognjem odgnalo sovražnikove oklopne avtomobile, ki so se poskušali približati Džarabuhu. V Cirenaiki so naša letala napadla sovražnikova pomorska in letalska oporišča. Predvčerajšnjim so enote nemškega letalstva s strojnimi streljali na sovražnikova zbiranja in motorizirane kolone. Sovražnikova letala so bombardirala Tripolis in Zuaru. Pri tej priliki so bile ubite tri osebe, dve pa ranjeni. Gmotna škoda je neznatna.

V Vzhodni Afriki poročajo s severnega bojišča o delovanju patrol na obeh straneh. Sovražnik je izvedel letalske napade na Harar in Viredavo, a se mu ni posrečilo povzročiti škode. V Diredavi je naše topništvo zbitlo eno britansko letalo.

Pretoria, 11. marca. Reuter. Po razgovoru z angleškim zun. ministrom Edenom in vrhovnim poveljnikom Dillom je izjavil general Smuts, da bodo po njegovem mnenju sklepi teh razgovorov koristili nadaljnji vojni v Afriki ter dodal: Sedaj smo pred pomembnim razvojem dogodkov.

Nato je Smuts izrekel mnenje, da bitka v Absiniji ne bo dolga in je dostavil, da so na posvetu v Kairu razpravljali, kako bi se ta bitka čimprej ugodno končala.

Kairo, 11. marca. Reuter: Vrhovno poveljstvo britanske vojske na Srednjem vzhodu poroča:

Libija in Eritreja: Položaj nespremenjen.

Absinija in Italijanska Somalija: Operacije se še dalje razvijajo uspešno.

Italijanske čete se iz pokrajine Burije sedaj umikajo v smeri proti Addis Abebi. Za njimi prodirajo angleške čete, ki so sedaj kakih 300 km od Addis Abebe. Sedaj prehajajo angleške čete v gorate predele. V krajevnih bitkah so angleške čete zaplenile precej sovražnega vojnega gradiva in je

imel sovražnik velike izgube. Pri Kerenu pa se obroč okoli posadke vedno bolj zožuje.

Angleška letala so močno bombardirala mesto Harar in njegovo okolico ter na več mestih pretrgala železno zvezo med Hararjem in Džibutijem. V Diredavi so zadela vlak. Tudi Keren je bil močno bombardiran. Nadalje so angleška letala bombardirala letališče Adagala in pa letališče v Tripolisu.

Obveščevalni obisk japonskega zunanjega ministra v Evropi

Tokio, 11. marca. o. United Press. Jutri popoldne bo odšel japonski zunanji minister Maekawa v Berlin in Rim. Potoval bo preko Mandžukua in Sibirije in bo prispel v Berlin že prihodnji ponedeljek. V zunanjem ministertvu razlagajo to pot japonskega zunanjega ministra tako, da hoče obiskati voditelje osi in jim osebno čestitati k uspehom, hkratu pa se posvetovati o vprašanjih, ki se tičejo trojne zveze. V glavnem pa bo njegov prihod v Evropo služil namenu, da bi se zunanji minister osebno prepričal, v kakšnem položaju je sedaj Evropa, da bi se Japonska vedela ravnati in da ne bi sprejela zaradi napadnih obvestil kakega prenapljenega sklepa.

Pot madžarskega zunanjega ministra v Rim in Berlin

Budimpešta, 11. marca. m. V zvezi z vestmi o potovanju madžarskega zunanjega ministra Bardossya v Berlin, na pristojnih mestih teh vestí ne zanikujejo, čeprav o odhodu ministra Bardossya dozdaj še ni znanega nič podrobnejšega. To potovanje po izjavi pristojnih ljudi ne more imeti drugega pomena, kakor da se Bardossy kot novi madžarski zunanji minister predstavi odgovornim nemškim državnikom ter z njimi stopi v osebne stike. Iz istih razlogov bo minister Bardossy obiskal tudi Rim.

POTOP LASKE KRIZARKE NA SREDOZEMLJU

Nekje v Italiji, 11. marca. Stefani. 274. ital. uradno vojno poročilo pravi:

Ena vojna ladja srednje tonaže se je potopila na Sredozemskem morju iz še neznanih razlogov. Večina posadke je rešena.

London, 11. marca. o. Reuter poroča: Neka angleška podmornica je na Sredozemskem morju topedirala laško križarko razreda »Condottiere«, katero sta spremljala dva rušilca. Križarka se je skoraj gotovo potopila, ker so s podmornice čez dve uri ugotovili, da rušilca še vedno krožita okoli kraja, kjer je bila topedirana križarka in pobirata z morja posadko. Križarka je imela okoli 5000 ton ter je sestrska ladja lani potopljena križarka »Bartolomeo Colleoni«. Spada med najhitreje ladje te vrste na svetu.

Ameriški opozicijski senatorji in poslanci bodo začeli z veliko agitacijo proti izvajanju zakona o neomejeni pomoči za Anglijo, je razglasil najhujši med njimi, senator Wheeler.

Posmrtno ostanke bivšega španskega kralja Alfonza XIII. so danes iz Italije peljali čez francosko ozemlje v Španijo.

Združene države bodo v jeseni imele 6 popolnih oklepnih divizij, poroča Associated Press.

Nemške oblasti v Parizu so dobile na razpolago veliko palačo Splošne delavske zveze, nekdanj glavne francoske delavske organizacije, ki so jo vodili skrajni levičarji.

Angleži so od premirja dalje zajeli 108 francoskih trgovskih ladij na raznih morjih, poroča agencija Havas.

Vesti 11. marca

Grška vlada naj bi bila Turčiji poslala uradno vprašanje, ali bo Turčija držala vojaško pogodbo iz leta 1933, po kateri je Turčija dolžna priti Grčiji na pomoč, če bi bila napadena. Ko je Italija napadla Grčijo, Grki niso zahtevali, naj Turčija svoje dolžnosti spolni. Pričakujejo pa, da bo to storila, če pride do nemškega nastopa, poroča Associated Press iz Aten.

Diplomatski uspehi Nemčije služijo miru v jugovzhodni Evropi. Kmalu bodo prišli novi dogodki, ki bodo koristili istemu cilju, je govoril v nedeljo madžarski finančni minister.

Na albanskem bojišču je padel na čelu svoje čete stari fašistovski borec Fragonaro, glavni organizator laškega kmetijstva po fašistovskih načelih in član vodstva fašistovske stranke, poroča Stefani.

Zadnje dni so se Grki začeli posluževati načinov angleške propagande. Italijanski vojaki v prvih vrstah so slišali po zvočnikih grška sporočila, da je Grčija vojno že dobila. Laški vojaki so na ta sporočila odgovorili s smehom, topništvo pa je začelo streljati, poroča dopisnik agencije Stefani in dostavlja: Ko bo sneg skopnel, se bodo na albanskih planinskih stenah spet prikazali napisi »Duce«. Nekateri taki napisi se že zadnje dni vidijo in napovedujejo prihod pomladi.

Včeraj se je spet začel promet s ladjami po Renu med Strassburgom in Bazelom. Ustavljen je bil zaradi vojne 20 mesecev, poroča DNB.

Vojni hujskači so hoteli potegniti Sovjetijo v vojno, da bi se borila za koristi angleških in francoskih kapitalistov. Stalin pa je ta imperialistični načrt spregledal. Glavni uspeh njegove politike je, da so Sovjeti razširili svoje meje, kar je največja zmaga komunistične stranke, slavi sovjetski imperializem in spletke v sedanji vojni uradno glasilo rdeče vlade »Pravda«.

Širite najboljši slovenski popoldnevnik »Slov. dom«

Ameriški zakon o neomejeni pomoči za Anglijo ni na italijansko javno mnenje naredil nobene vtisa, ker ta pomoč ne bo mogla zboljšati vojaškega položaja Anglije, pač pa zakon krši mednarodno pravo in je z njim predsednik Roosevelt potegnil Ameriko iz nevtralnosti. Ameriška pomoč bo prišla prepozno, ker Nemčija in Italija vedno hitreje postrujata zaporu proti Angliji. Zalostno je le, da se je ameriška javnost dala preslepiti vojnim hujskačem, dasi Nemčija in Italija nista Amerike nikdar z ničemer izzivali, razpravljajo italijanski listi, kakor poroča Stefani.

Združene države imajo zdaj na razpolago za 104 milijarde dinarjev vojnih potrebščin, ki jih bodo lahko začele pošiljati v Evropo takoj, ko bo predsednik Roosevelt podpisal zakon o pomoči za Anglijo, poroča United Press.

Vojna med Italijo in Grčijo se more odločiti samo z orožjem. Kar se je začelo s topovi, se mora tudi s topovi končati. Grčija ima z Italijo račune, ki jih bo tudi plačala. Nositi bo morala posledice, katere ji bo narekoval zmagovalec, piše diplomatski urednik Stefanija.

Turška vlada bo v kratkem delno omejila porabo čiste pšenične moke in pa kave. To bosta edini omejitvi v prehrani turškega prebivalstva od začetka sedanje vojne, piše list »Tan«.

Sedanja vojna se ne bo odločila v Afriki ali na Sredozemlju, temveč na Atlantskem morju in nad Anglijo, je izjavil angleški minister za delo Bevin, ko je včeraj govoril, da je potrebno najeti 100.000 žensk za delo v orožarnah, poročajo ameriške radijske postaje.

Malta je doslej doživela nekaj nad 400 letalskih napadov, pravi angleška uradna statistika.

Med Siamom in Indokino je bil po posredovanju Japonske in na njene predloge včeraj dosežen končni in popolni sporazum za mir, javlja DNB iz Tokija.

Ne bo dolgo trajalo, pa listi in radijske postaje na svetu ne bodo več trtili časa z brezkončnimi ugibanji, temveč bodo lahko poročali dosti več dejstev. V Londonu bi lahko premišljali o tem, da je preveč jalovo zadovoljstvo, poročati o precej nizkih številkah o potopitvah ladij v letošnji zimi ter delati v zvezi s tem kake zaključke, ko se pa kažejo že jasna znamenja tistega, kar se pripravlja, piše nemški propagandni minister Goebbels v tedniku »Das Reich«.

Predsednik Združenih držav Roosevelt je zahteval nadaljnih 23 milijard dinarjev za ameriško mornarico, za njeno oborožitev in utrditve pomorskih oporišč, poroča United Press.

Predsednik grške vlade je poslal grškim delavskim organizacijam razglas, v katerem pravi, da grški bojni duh ni omajen po štirih mesecih trdot, ker verujejo Grki v zmago pravice in bodo vztrajali do konca.

Angleški poslanik iz Sofije Rendel se je z osebjem svojega urada ter z večino angleških državljanzov pripeljal davi v Carigrad. Kakor poroča Reuter so z njim dopotovali tudi belgijski poljski in holandski poslanik.

Kdo požiga po Savinjski dolini? Osumljena gostilničarka Ušen in Majcen sta nedolžna in so ju izpustili

Celje, dne 10. marca.
Pred dnevi smo poročali o velikem požaru v Arji vasi pri Petrovčah, kjer je zgorelo do tal veliko gospodarsko poslopje inž. Jeschvignga. Zločinca požigalčeva roka je že v drugi v enem letu podtaknila ogenj temu veleposestniku. Skoda je zaradi dejstva, da ne bo krita z zavarovalnico in da je danes težko graditi novo, zelo velika.

Nekaj dni pred tem požarom je gorelo pri Zagarjevih, kjer je ogenj bil prav tako podtaknjen in je napravil ogromno škodo. Orožniki so osumili po-

žiga slaboumnega Majcena iz okolice Zalca, obenem pa prijeli ter zaprli tudi gostilničarko Ušen, češ, da je Majcena nagovorila k požigu. Nekaj dni za tem je bilo ugotovljeno, da je bil Majcen na dan požara pri Zagarjevih v Celju pri svoji ženi. Tako so ju morali izpustiti na svobodo.

Požigi v celjskem okraju se zadnje čase kar vrste in brez dvoma se potika po okraju zločinca tolpa, ki uživa nad rdečimi zublji. Oblasť bo storila najstrožje ukrepe, da se zločinci izsledijo in najstrožje kaznujejo, saj so v kratkem času izvršili 9 požarov.

Čudno piko je imel na moko in ovce

Celje, 11. marca.
Zelo zabavno je bilo na okrožnem sodišču v Celju, predno je to sodišče izreklo sodbo nad 34-letnim Horvatom Ivanom, pristojnim na Polzelo v Savinjski dolini, po poklicu delavcem in stanujočim v Smiklavžu pri Slovenjgradcu. Za zabavo so poskrbeli nenavadni podvigi, zaradi katerih se je moral obtoženec zagovarjati.

Precej tatvin prav posebne sorte ima Horvat Ivan na vesti. Med drugim je ukradel lani novembra Zeglu Juriju okoli 20 kg ržene moke, Marhatu Ivanu v Brdih pri Slovenjgradcu iz zaklenjenega mlina 30 kg koruzne moke z mehomo vred, kar je bilo vredno okrog 200 din, Mirkacu Juriju v Golavibuki 15 kg pšenične moke in sicer na ta način, da je prekopal zid in se splazil skozi odprtino v zaklenjeni mlin, Olsčniku Antonu v Pamečah 20 kg pšenične in ržene moke z vrečo, Zeglu Juriju v Brdih 20 kg moke, Krenkerju Ferdu v Brdih 20 kg ržene moke, Lampretu Ivanu v Golavibuki ovna, vrednega 400 kg,

Uršniku Luku v Gradišču, občina Smartno ovna, Vogrinu Janezu v Gradišču ovna, Hribniku Ferdu iz Gradišča prav tako ovna in Tretjaku Ferdu v Pamečah spet ovna, Pečoleriju Frideriku iz Pamečah spet ovna in Krenkerju Ferdu z Brd prav tako, Pogorevniku Valentiju v Golavibuki pa za spremembo ovce.

Orožniki so sicer vedeli, da nekdo krade in kolje drobnico po raznih hlevih, toda dolgo mu niso mogli priti na sled, dokler ni izginila Krenkerju Ferdu iz hleva ovca in je gospodar zasačil tatu v trenutku, ko jo je kral v bližini Krenkerjevega hleva. Gospodarja je zbudil pes. Horvat je moral zaklano ovco pustiti tam, če je hotel pravočasno pobegniti. Ker pa je Horvat neugnan človek, se je takoj potem podal še v stajo Pogorevnikova Valentina ter tam ukradel še eno ovco. Ko so orožniki izvedli pri njem hišno preiskavo, so našli 10 kg ovčjega mesa, eno ovčjo kožo, last Pogorevnikova Valentina, dva ovčja mehova in eno vrečo.

Ljubljana od včeraj do danes

Kdo bi si bil mislil, da bo po pusti in čemer ni nedelji nastalo tako lepo vreme? Včeraj je bilo zjutraj še oblačno, pozneje pa se je naglo zjasnilo. Niso tedaj zastojni že v nedeljo popoldne napovedali hribi, ki so nanovo pobeljeni vstali iz megla tam na severu, da bo kmalu lepo.

Štirideset mučnikov in Gregor

Včeraj je bil praznik štiridesetih mučnikov — in to je po staremu izročilu, ki se deduje iz roda v rod — tudi datum, ki odloča za vreme v bodočnosti. Kakršno vreme je na štiridesetih mučnikov dan — tako se bo po vsej državi štirideset dni. Če se torej zanememo na včerajšnje vreme, potem se lahko razveselimo, kajti čakalo naj nas bi štirideset lepih pomladanskih dni. V Ljubljani imamo navadno pred pomladjo dež, tako da človek skoraj niti ne opazi ne, kdaj se napravi pomlad. Ko dež neha, se ozremo okrog sebe — in vse je že lepo zeleno, s svetlozelenim listjem pokrito. Prvo, najnežnejše in najlepše spomladansko cvetje je ponavadi že preč, ko neha deževje. Letos pa naj bi, če napoved res toliko drži, gledali dan za dnem, kako se napravi pomlad. Tule čas je mnogim najbolj pri srcu, bolj kakor pozneje, ko je priroda že vsa sredi cvetja in zelenja.

Jutri je praznik sv. Gregorja. To je dan, ko se po ljudskem pripovedovanju ptički ženijo. Ze gremo gorkejšim časom naproti in prav kmalu bo spet prijetno. Da smo že precej od zime preč, sklepamo lahko nazadnje tudi po tem, da so se spet že pojavile prve muhe. To pa tudi ni tako brezpomembna napoved, da gremo naproti zeleni pomladi.

Spominu zaslužnega in dobrega moža

Dvajset let poteka, odkar je umrl veliki dobitnik slovenskih akademikov, dr. Ivan Oražen, srčno dober in plemenit mož. Življenje ga je bridovalo, drugega za drugim je izgubljal svoje drage, sam je ostal, pa ni zakrknil svojega srca. Kjer je mogel, je pomagal.

Najlepše pa je napravil, ko je v svoji oporoki zapustil vse premoženje akademski mladini. Realizirani pa se je dala njegova zamisel šele 4 leta po njegovi smrti, ko je dobilo stanovanje 29 medicincev. S šolskim letom 1931/32 je nastala se podružnica Oražnevega doma v Wolfovi ulici na Zelemem hribu. Oba doma zdaj lahko sprejemata letno po 91 akademikov. V vseh letih do danes bi tedaj lahko 1296 akademikov prejemalo eno leto brezplačno stanovanje. Če vzamemo, da bi sleherni od teh plačal mesečno 150 din za stanovanje, in če vzamemo, da bi vsak v domu letno prebil 10 mesecev, dobimo veliko vsoto 1.929.000 din.

Leta 1930/31 pa so začeli akademikom deliti tudi hrano. Od tedaj do danes bi moglo 1677 akademikov dobiti po en semester brezplačno kosilo. Uprava je izdala v teh letih za hrano 1.230.985 din. To so visoke številke, ki dovolj jasno govorijo, kako plodno, koristno in izdatno je

bilo naloženo pokojnikovo imetje — vse v korist in prid revnega slovenskega akademika.

Spomin pokojnega velikega dobrotnika je z zlatimi črkami zapisan v zgodovino največjih mecenov slovenskega razumnikega naraščaja.

Jutri lepa slovesnost v Drami

Jutri bo ljubljanska Drama proslavila 40-letnico, odkar deluje na gledaliških odrih Slovenec Hinko Nučič, ki zdaj deluje v zagrebškem gledališču.

Nučič je igralec, ki je s svojimi stvaritvami navdušil igralce v Zagrebu, v Ljubljani, Mariboru, Trstu, Gorici, skratka, povsod, kjer je kdaj nastopil. Bil je organizator ljubljanskega in mariborskega gledališča ter vzgojitelj igralškega naraščaja. V Zagrebu slovi kot izbrani igralec in prav tako uspešen režiser.

Za proslavo štiridesetletnice svojega umetniškega delovanja bo nastopil jutri v ljubljanski Drami v Begovičevem delu »Brez tretjega«. Nastopil bo skupaj s svojo soprogo Viko Podgorsko, ki je tudi ena najboljših moči zagrebškega dramskega gledališča. Vika Podgorska v Zagrebu nosi skoraj vse najpomembnejše partije. Gostovanje obeh umetnikov bo tedaj za ljubljansko kulturno občinstvo velik umetniški dogodek, ki ga ne bo hotel nihče zamuditi. Da bo pa predstava dostopna vsakomur, se je gledališko vodstvo odločilo, da jo bo priredilo za vse abonmaje.

Nesreča na Tržaški cesti

Na Tržaški cesti vlada dan za dnem živahen promet, saj pa tudi ni nič čudno, kajti ta cesta je brez dvoma ena od najvažnejših prometnih žil, ki vodijo iz našega mesta in vanj. Posebno mnogo je tam srečati tovornih avtomobilov, ki švigajo gor in dol. Ker je promet velik, pa se seveda napravljajo nerodne kotanje in jame. Promet zato ne more tako potekati kakor bi sicer, če bi bila cesta čisto v redu — kar pa je seveda ob tolikšni obremenjenosti s prometom izredno težko, če ne sploh neizvedljivo.

Včeraj popoldne nekoliko po drugi uri se je zgodila nesreča, ki pa k sreči ni terjala človeških žrtev.

Velik tovorni avto je peljal proti mestu opeko iz viške opekarne. Pred vhom v Idrjisko ulico pa mu je nenadno počila zadnja os. Nenadna nesreča je vrlega težko obloženo vozilo na železniški tir. Ljudje so se ustrašili, ker so se zbal, da ne bi težki tovorni avtomobil butnil v masivni železniški drog ob progi električne cestne železnice. Toda sofer je imel veliko duha-prisotnost, ter je za silo obvladal vozilo. Še huje pa bi seveda bilo, če bi se bil tramvaj, ki je vozil proti Viču, le za nekaj trenutkov zakasnil; potem bi bil avtomobil prav gotovo treščil v tramvaj in bi se nesreča ne končala brez žrtev.

Poškodovani avtomobil je nekaj časa nato ostal na progi in tramvajski promet je nekaj časa potekal tako, da so morali potniki prestopati.

KONCERT ORKESTRALNEGA DRUŠTVA GM

Ljubljana, 11. marca.

Godalni orkester Orkestralnega društva Glasbene Matice v Ljubljani je priredil sredi zanimiv koncert, izvajal je skladbe sedmih skladateljev ter nam je pokazal glasbo iz sedemnajstega, osemnajstega, devetnajstega in dvajsetega stoletja. Na sporedu so bila dela A. Vivaldia, A. Corellia, J. S. Bacha v prvem delu, dočim je drugi del bil posvečen mlajši glasbeni produktivnosti A. Rousseau, C. Debussyja, Fr. Lhotka ter mladega Jurija Gregorca. Dirigiral je L. M. Škerjanc. Kot prvo točko je godalni orkester zaigral Vivaldievo simfonijo v C-duru (Allegro non troppo, Andante, Presto) sveže in prožno, zlasti prvi in tretji stavek. Orkester je prav lepo muzical v dobri uravnovešenosti, preciznosti tudi v naslednji Corellijevi suiti v treh stavkih. J. S. Bacha koncert za dva klavirja sta izvajali pianistki prof. gđ. Silva Hrašovec in ge. Božena Černivec-Sapja z orkestrom in lepi medsebojni skladnosti. Učinkovala je najmočnejše mimo Allegro moderato in Adagio, ovrtero Largo pa Fuga. V drugem delu smo slišali znanega francoskega komponista Rousseaua Simfonietto v treh stavkih. Prvo izvedbo je doživel v Ljubljani Lhotkov Scherzo, ki predstavlja drugi stavek skladbe za godalni orkester. Iz izvajane stavka veje duh narodne glasbe, iz katere avtor zajema. Sledil je Prélude mélancolique Jurija Gregorca. Ta skladba, ki je bila izvedena prvič na javnem koncertnem večeru, kaže velik talent mladega muzika, od katerega si bomo želeli še v prihodnjem kaj slišati. Saj je prav ta skladba pokazala, da je v njem dovolj bogato vrela za muzikalno inventivno. Tudi instrumentirana je dobro. (V zadnji točki smo slišali Debussyjeva Dva plesa za harfo ali klavir).

Snočni koncert je bil na višini: škoda, da ni bil tako zaseden, kakor bi si domači prireditelji želeli in kakor delo članov ter dirigenta zasluži. Kajti takih koncertov ne bi naša publika smela omalovaževati.

SKUPŠČINA ZDRUŽENJA TRGOVCEV V LJUBLJANI

Ljubljana, 10. marca.

Pod predsedstvom g. Viktorja Medena je bil v ponedeljek zvečer ob lepi udeležbi občni zbor Zdrúženja trgovcev v Ljubljani. Iz govora in poročil posnemamo, da slavi stanovska organizacija slovenskega trgovstva že 106. obletnico svojega dela. Iz tajniškega poročila g. Šmuka je razvidno, da je šlo Zdrúženje na koncu lanskega leta 1404 člane, kar pomeni, da se je lani število trgovskih obratov v Ljubljani zmanjšalo za 38. Zdrúženje ima sedaj 28 strokovnih sekcij, včlanjeni trgovci pa zaposlujejo nad 1200 nameščencev in 1550 ostalega osebja.

Na zborovanju je bilo nadalje sklenjeno, da se preosnuje Trgovsko dobrodelno društvo »Pomoč«, ki je doslej zelo lepo delalo, na ta način, da bo Zdrúženje trgovcev v Ljubljani prevzelo v svoj delokrog vse posle in imovino tega društva, ki se bavi predvsem s posmrtnimskim zavarovanjem svojih članov. Vse zadevne posle bo vodil poseben osek Zdrúženja, ki bo imel svojo upravo in nadzorstvo. V bodoče bo plačeval vsak član Zdrúženja letno 50 din. Poleg tega bo vsak član ob smrti kakega člana plačal 10 din, kar se porabi za posmrtnosko podporo. Izvzeti bi bili le oni trgovci, ki vršijo svoje posle v malem obsegu, kot to določa obrtni zakon.

Na skupščini je bil izvoljen za častnega člana Zdrúženja g. Andrej Šarabon, znani veletrgovec. Zanimivo poročilo je bilo podano na skupščini tudi o socialnem zavarovanju trgovstva, za katerega se trgovina v sedanjih časih prav toplo zavzema.

Na Gabrijih je gorelo

Celje, 11. marca.

Na podstrešju hiše Emerika Šantla v Tovarniški ulici št. 7 v Gaberjih je izbruhnil požar. Neke stranka je prehudo zakurila železni štedilnik, zaradi česar se je vnel na podstrešju tram. Ogenj se je hitro razširil, vendar pa se je gasilcem posrečilo preprečiti večji požar.

Ponesrečen beg iz zapora

Celje, 11. marca.

Na Masarykovem nabrežju je danes okrog pol 9 vzbujal veliko pozornost okrog 20 leten fant v jetniški obleki, ki je tekkel po promenadnih poti ob Savinji ter zavil proti javnemu skladišču in dalje proti železniškemu mostu in Skalni kleti. Za njim je hitel jetniški paznik. Begunec se je pri železniškem mostu ozrl, nato pa se še bolj podvizal. Paznik je med potjo dobil od nekega moškega kolo ter se hitro odpravil za beguncem. Blizu brvi čez Voglajno je paznik begunca dohitel in ga prijel.

Kakor smo zvedeli je ta begunec okoli 20 letni Zupanc Jože, ki je bil zaprt zaradi prestopka po § 316 (vloma, tatvina) v zaporih okrožnega sodišča.

Franc Lukman - svetnik prosvetnega ministrstva

Ljubljana, 11. marca.

Iz Belgrada je prispelo poročilo, da je prosvetni minister dr. Miha Krek imenoval za novega svetnika v prosvetnem ministrstvu, osek za vere, g. Lukmana Franca, duhovnega svetnika in učitelja na mečanski šoli v Celju. Lukman Franc je doma z Vrankega. Bogoslovje je študiral v Mariboru. Celje zapuša po 20 letih plodonosnega dela pri vzgajanju mladine kot veroučitelj na mečanski šoli dalje kot upravitelj Marijane cerkve in javni delavec. V javnosti je bil g. Lukman vedno v prvih vrstah. Mlademu novemu svetniku želimo na tem njegovem položaju mnogo uspehov.

VRNITEV ZMAGOVALCEV Z JAHORINE

Ljubljana, 11. marca.

Danes dopoldne ob pol 11 so se z vlakom vrnili zmagovalci z Jahorine. Tam so bile te dni velike smučarske tekme za prvenstvo vse jugoslovanske vojske. Tekem so se udeležili zastopniki vseh vrst orožja ter orožništvo in granicarji. V vseh točkah tekovanja je zavzela prvenstvo naša škojloška planinska brigada. Prvenstvo posameznikov je priobil redov Anton Pogačnik, tekme štafet in tekme patrol pa si je osvojilo moštvo planinske brigade v postavi: poročnik Crnobori, podporočnik Jože Švigelj, narednik Brumec in redov Pogačnik.

Na kolodvoru v Ljubljani so zmagovalce, ki so se vrnili obloženi z dragocenimi pokali in drugimi darili, sprejeli zastopniki vojaških in civilnih oblasti. K uspehu jim je čestital poveljnik planinske brigade general g. Lukič.

Graničarji imajo na meji obilo opravka s tihotapci in judi

Celje, 11. marca.

Pred dnevi so počili na naši meji strelji, ki so povzročili smrt nekega tihotapca. Graničarji so streljali, ker se jim neznanec ni hotel na poziv ustaviti. Včeraj zvečer okrog 10 so znova morali graničarji streljati. Zasedli so pri Olsčovi na Koprivniku pri Sv. Jakobu tri neznanec, ki so naglo hoteli proti meji. Ker se na številne pozive niso ustavili, so graničarji streljali. Strel je zadel enega med tuje v roko, ostala dva pa sta pobegnila čez mejo. Njuni imeni pa sta oblastem dobro znani. Vsi trije tihotapci so hoteli iti čez mejo, da bi tihotapili s saharinom.

Vedno več opravka pa imajo naši graničarji z judi, ki beže iz Nemčije k nam. Pisali smo že, da imajo pri nas posebne zveze in da dobe vedno, čim prestopijo mejo, spremljevalce, ki jih povedejo v notranjost države. Včeraj so graničarji prijeli sedem judov, ki so prestopili mejo pri Remšniku blizu Marenberga. Preteklo noč pa so spet prijeli dve judinji in enega juda, ki so prišli čez mejo pri Sv. Duhu na Ostrem vrhu. Osebe, ki bi morale Jude odpeljati v notranjost države, pa so pobegnile. V zadnjih 14 dneh so graničarji zavrtili nazaj v Nemčijo okrog 150 judovskih beguncev. Za njihovo vedno delo je treba graničarje vsekakor pohvaliti.

Letni obračun Tujskoprometnega društva v Zagorju

Zagorje, 10. marca.

Pred kratkim je bil v občinski posvetovalnici v Zagorju redni letni občni zbor Tujskoprometnega društva in Krožka za proučevanje zgodovine Zasavja. Iz poročil je razvidno, da je to društvo v preteklem letu razvijalo svojo delavnost v vseh pravih. Doseženi so bili prav lepi uspehi, ki pa bi bili spriči večjih podpor še mnogo lepi. Društvo je uredilo in opremilo s klopni prvi del sprehajališča v Medijskih toplicah, markiralo novo zgrajeno turistično pot iz Trojan na Limbarsko goro, odprlo s pomočjo Tujskoprometne zveze informativno tujskoprometno pisarno v Zagorju, kjer so zainteresirani, predvsem letoviščarji iz Medijskih toplic med sezono dobivali brezplačno informacije in navodila. Potrebna so še olepševalna dela v Zagorju, ki pa so v preteklem letu izostala zaradi pomanjkanja sredstev.

Za javnost manj vidno pa je bilo delovanje pred letom ustanovljenega krožka za raziskovanje zgodovine Zagorja in sploh Zasavja. Krožek je bil ustanovljen v okviru društva in ga vodi g. Hribovšek Ivan. Zbranih je bilo že precej starih listin in podatkov, ki bodo tvorili osnovo za nadaljnje delo v tem pravcu. Prav bi bilo, če bi se v ta krožek javilo več sodelavcev, saj je zagorska zgodovina tako pestra in zanimiva kakor malokateroga drugega kraja na deželi. Velika ovira v delovanju društva je to, da nima stalnega lokala, kjer bi hranili zbrane predmete in arhiv. Po zagotovilu g. Zupana pa bo tudi to vprašanje rešeno v doglednem času. Pri volitvah je bil z malimi spremembami izvoljen dosedanj odbor, ki se je izkazal zelo delavnega. Društvo želimo v njegovih prizadevanjih mnogo uspehov, javnosti in oblastem pa priporočamo, da temu potrebnemu in delavnemu društvu posveti več pozornosti.

SELDON TRACE

KORAKI V NOČI

Roman s slikami

»Teža vam ravno ne svetujem. Ne pozabite, da bomo sčasoma vsi zaslišani. Prav zato bi bilo dobro, če se mi zaupate, ker ob priložnosti bi lahko odvrnil od vas vsako sumničenje. Vem, da niti moj nagib ni ravno moralen, toda to delam zaradi Marle in v tem najdem opravičilo.«

Polkovnik se je malo umiril.
»Policisti iščejo človeka, ki bi ga lahko z zadostnimi dokazi osumili, da je pomagal Cashdonu pri begu. Gotovo je, da bodo najprej osumili one, ki so bili z Ricardom v sovrastvu. Če bi zvedeli še za trup, ki mi je zmanjkalo, bi bila za vas to velika obremenitev. A policija se že zanima, oprostite mi, za nek prepis med vami in Ricardom... Zaklinjam vas, da se mi zaupate zaradi Marle, če ne že v vašem lastnem interesu!«

Hadon je te besede izgovoril s tihimi besedami, a poln ognja.

Polkovnik ga je zelo neljubezno pogledal. Zile na čelu so se mu nabrekle. Odgovoril mu je čez čas, ko se je malo umiril.

»Doktor Hadon, prosim vas, da se takoj odstranite!«

Hadon se ni s mesta niti premaknil, celo nasmejalo se je.

»Pričakoval sem teža, gospod... Pričakoval sem, da boste tudi proti meni nastopili tako osorno kot proti inspektorju iz Exfielda...«

»Če le še minuto počakate tu, me boste priiskali, da bom postopal tudi z vami takole!« Hadon je odmajal z glavo.

»Prav rad se temu izpostavljam. Mislil pa, da boste napravili dobro, če me boste poslušali do konca.«

»Mi mislite pretiti?«

»Predvsem je treba poskrbeti, da ne bo policija zvedela o vaši prisotnosti v hiši Brandon oni dan, ko je bil umorjen Prince.«

Polkovnik je pobledele kot zid in se za korak odmakne.

»Vi to veste?«

»Da, to vem, je Hadon hladnokrvno odgovoril. »Če bi brigadir Bramley bolje opazoval, bi vedel tudi on. Za sedaj vem le jaz, da je bil na vaših hlačah krvavi madež. To se pravi, da ste vi že prej bili pri mrlju.«

»No, dobro. Povejte mi, kaj nameravate narediti, ker je vaša dolžnost, da obveščate policijo o uspehih vašega opazovanja?«

»Če bi to napravil, bi vas gotovo že prijeli in zaprli. Res, gospod, težko vas je prepričati, da sem na vaši strani.«

»Zdi se mi, da je Marle našla neprecenljivega branitelja za našo družino, je nadaljeval polkovnik in se prisiljeno smejal.

»Dobro, Hadon! Lahko vam povem, da imate prav, ko pravite, da sem šel k Princeu v hišo Brandona. No, ali vseeno, sam nisem bil...!«

»Namah je utihnil in z novim nezaupanjem pogledal Hadona v obraz.

»Res ne vem, doktor Hadon, če je dobro, da vam zaupam, ker to je tajnost... druge osebe.«

»Nimate drugega izhoda gospod, je mirno odgovoril Hadon.

Polkovnik se je namršil.

»Koma, da vas poznam! Če vam to odkrijem, vam dam svojo usodo v roke na milost in nemilost, a da ne govorim o...!«

»Če pa zaupate to policistom, se boste dali njim v roke. Svobodni ste, gospod polkovnik in lahko izbirate!«

Polkovnik si je z drhtečo roko prižgal cigareto.

»Dobro, ta oseba je bil Daxbury, bančni direktor!«

»Ej, je rekel Hadon z glasom, ki ni izražal ne iznenadenja, niti neverjetnosti.

Polkovnik ga je mračno pogledal in nadaljeval:

»Potrebno se je vrniti za nekaj let nazaj. Gotovo vam je znano, da je bil moj bivši sosed velik oduh. Izdajal se je za finančnika, ki je sprejel službo. Kljub temu se je bavil s poslom posebne vrste, ki nima pravega imena.«

»Bil je mešetar, je rekel Hadon in se

smejal. »Tako vas je držal v svoji oblasti in g. Daxburyja?«

»Teža nisem rekel, mu je ostro odvrnil polkovnik, nato pa je znižal z rameni, in dodal:

»Pa naj bo, to se je res zgodilo! Prišlo se mi je, da sem prišel v denarne neprilike, in sem si sposobil precej denarja pri Ricardu takrat, ko sem še veroval v njegovo poštenost. Ker mu nisem mogel v dogovorjenem času vrniti dolga, mi je nabil obresti, sicer bi me razglasil javnosti. Mislil, da je slično napravil tudi z drugimi, ki jim je bilo ravno toliko na tem, da ne izgubijo ugleda v Plathu.«

»Pri tem mislim na g. Daxburyja, je malo ironično rekel dr. Hadon.

Polkovnik Datmar je odkimal.

»Z Daxburyjem se drugače. Zaupal se mi je, ker sva oba sovražila Ricarda. Dočim bi meni Ricardo napravil veliko škodo, bi lahko Daxburyja popolnoma uničil. Glejte, kako se lahko v dveh stavkih pove njegov položaj: Ricardo je zvedel, Bog ve kako, da je Daxbury imel neke odnose s nekakšno žensko pred smrtjo svoje žene. Ta zadeva ga je spravila v dolgove in... Res, doktor Hadon, ne vem, če imam pravico, da vam to pripovedujem.«

»Če hočem ugibat, bi mislil, da so ga ti dolgovci napeljali v to, da je posegel po bančni blagajni. A nato je ta dragi Ricardo posodil potrebni denar, da se je kril primanjkljaj v banki...!«

»Moj Bog, vi zelo hitro mislite, je priponil polkovnik.

»Ta zaključek je tako viden! No drugi je prav tako jasen. Vi in g. Daxbury sta brez dvoma hotela vzeti tozadevne dokumente ob Princejevem posetu.«

Polkovnikovo občajno rjavo lice se je na mah pordečilo. S pretom je potegnil okrog vratnika, kot bi ga nekakrat pričelo tiskati.

»Za božjo voljo, gospod Hadon! Iz mojega pripovedovanja delate zaključke, ki so strahovito podobni obtožbi...!«

»Toda povsem pravilne zaključke. Pa nista našla dokumentov... temveč mrtvega Princea. Prepričan sem, da ga vi niste ubili...!«

»Ali mi dovolite, gospod Hadon, da vam stvar razložim? Povedal sem vam, da sva Daxbury in jaz bila žrtvi Ricardovega izkoriščanja. Ko je bil ubit, zelo se šudim, da mi tudi tega umora ne očitate — sva vedela, da bodo dokumenti z najinima podpisoma prišli v javnost. Bilo je zelo verjetno, da se prej nahajajo spisi v Ricardovi lastni blagajni, kot v blagajni notarja Princea. G. Daxbury pa je zvedel od Princea, da misli pregledati dokumente na kraju samem v hiši Brandona. Tedaj mi je Daxbury telefoniral, a jaz sem ga povabil na večerjo.«

»In takrat sta skovala načrt, je šaljivo dodal Hadon.

»Ali da bo preveč pošten. Kaj sta nato sklenila?«

»Navsezadnje sva morala nekaj ukreniti. Prvi moj predlog je bil, da pridobiva Princea, da nama vrne te proklete dokumente, ali jih vasa sam uniči. Ali bala sva se, da ne bi bil dovolj popustljiv.«

[Dalje sledi]

Od tu in tam

V desetih mesecih tekočega državnega proračuna je bil dosežen prebitok 1 milijarde in 721 milijonov dinarjev. Dobrodošli so ta čas znašali 12944,5 milijonov din in so bili torej za 683 milijonov višji, kakor pa je bilo v proračunu predvideno. Izdatki so v istem času znašali 11.223,4 milijonov, oziroma za 8,46 odst. manj kakor pa jih je določal proračun. Tako ostane torej za 1721,2 milijona din prebitka v državnih blagajni. Najbolj so se povečali dohodki od trošarin in taks in sicer kot posledica povečanih pristojbin, ki so bile uvedene pred kratkim.

Devizno ravnanje Narodne banke je obvestilo carinski oddelek finančnega ministrstva, da v bodoče ne bo mogoče brez dovoljenja deviznega ravnanja pošiljati v tujino brez carine določene pošiljke v teži do 1 kilograma. Brez carine ne bo dovoljeno pošiljati v tujino blaga, katerega vrednost znaša danes 50 din, dalje olja, sladkorja, mila, kož in kožnih predmetov, kovin, in kovinskih predmetov, zlato, srebro in ostale plemenite kovine, kavo, čaj, čokolado, poper gume in gumijaste predmete.

Središče za jadrnalno letalstvo na Hrvaškem bodo ustanovili v Gorskem kotarju in sicer blizu Liča. Postojanko bo ustanovil in uredil hrvaški Aeroklub, ki ima doslej že dve skupini jadrnalnih letalcev. Posebno pozornost bodo posvetili srednješkolski mladini, v kateri bi radi vzbudili zanimanje za letalstvo, predvsem za jadrnalno. Dosedaj so člani jadrnalnih skupin izdelali okrog 400 letalskih modelov. V novem poslovnem letu bo Aeroklub porabil okroglo 1.800.000 din za modelarstvo.

Čez sedemdeset let obstoja hrvaška grafična organizacija, v kateri so vključeni vsi grafični delavci iz tarifiranih podjetij. V celem je 1300 članov. 70 tiskarskih podjetij pa je takih, da ne priznavajo kolektivnih pogodb in imajo zaposlenih okrog 170 neorganiziranih delavcev. Svoj 70 letni jubilej je organizacija lani svečano proslavila in so sodelovali na njej tudi grafiki iz Ljubljane in Beograda. Organizacija je doslej izdala velike vsote za podpiranje brezposelnih članov, za invalidnine, za podpore siromakom in za bolnike. Sedaj pa so ustanovili posebno svojo zadrugo, ki bo delila tudi zdravstvene podpore in vdovske odpravnine. Ta zadruga bo začela posloovati prihodnje leto. Obenem so se hrvaški grafiki borili pri oblasteh za to, da bi se za davčno osnovo ne vzele njihove celotne plače, pač pa le tisti znesek, ki ga dobi grafični delavec izplačanega na roko, kajti grafiki plačujejo visoke zneske za svoje organizacije in drugo. Banska oblast hrvaške banovine je obljubila, da jim bo skušala ustreči.

Po sedmih letih se je svojim staršem javila iz Turčije pobegla deklica Emina Meović. Doma je bila iz Andrijevca. Pred sedmimi leti je šla na obisk k sorodnikom v Skopje in tedaj se je zagledala in zaljubila v bogatega trgovca iz Bruse v Turčiji. Pobegnila je z njim, ne da bi se javila svojim staršem. Šele po sedmih letih se je pojavila in poslala staršem tudi lep dar, namreč 20.000 din. Starši so bili sporočila seveda veseli, še bolj pa darila, in so dekletu odpustili greh, da je pobegnila v tujino z doma.

Hrvaški strojevodje so postavili zahtevo, naj jim železnica plačuje za tiste železniške proge, ki se štejejo med težke in nevarne, posebno doklado. Mnenja so, da bi morala ta doklada znašati 50 odst. za proge skozi Gorski kotar pa celo 100 odst. Obenem so zahtevali, da se jim pri prevodih v 10. uradniško skupino priznajo tudi leta, ki so jih strojevodje prebili kot dnevičarji. Svoje zahteve so poslali prometnemu ministru, obenem pa so zaprosili za pomoč tudi hrvaško politično vodstvo.

Obletnice osvoboditve Čuprije in Pomoravja izpod turškega jarma so praznovali v Čupriji v nedeljo. K slavnostim so se zbrali zastopniki vseh oblasti, poleg svečanosti pa je prenašala tudi belgrajska radijska postaja. Pri slavnostnem programu so sodelovali oddelki vojske in sami kmetje, ki so predvajali nekaj točk, ki so bile v glavnem prikaz narodnih običajev tamkajšnje ljudstva. Letos je preteklo že 108 let, odkar so bili ti kraji osvobojeni.

V Beogradu so pokopali bivšega ministra in znanega industrijca Miloša Savčiča, ki je igral tudi v politiki precejšnjo vlogo. Star je bil 76 let. Minister je bil že v predvojni Srbiji, dolga leta pa tudi narodni poslanec. V Jugoslaviji je bil minister dvakrat. Nazadnje je sodeloval pri vpostavljanju novega režima 6. januarja 1929. Pozneje je bil belgrajski župan. Veliko vlogo je igral tudi v gospodarskem življenju in je bil upravni svetnik ali pa predsednik različnih srbskih denarnih in industrijskih zavodov.

Nov sločin zaradi krvnega maščevanja se je dogodil v Podujevu v Srbiji. Ko je bila vaška gostilna najbolj polna, so počili trije strelci, na kar so ljudje začeli bežati iz lokala. Streljal je Avdija Radžepović, ki je s svojim bratom Hamdijem prišel iskat in se maščeval nad Mujom Alilovićem. Pred dvema letoma sta Mujo in Hasab iz zasede ubila Sabana Radžepovića, strica Avdija in Hamdija. Pred sodiščem je dobil Hasan več let robije, Mujo pa je bil izpuščen. Toda Radžepovića sta smatrala, da sodba ni bila pravilna, ker sta bila prepričana, da je glavni krivec za umor Mujo Alilović. Zato sta ga iskala stalno in ga zalotila nazadnje v gostilni. Ker pa trije strelci niso zadeli, je planil Hamdija Radžepovića z nožem nad žrtve in ji zadal več globokih vbojiljav. Takoj so bili na mestu orožniki, ki so morilec prijeli, ranjenega Muja pa prepeljali v bolnišnico. Toda nesrečnik je izgubil preveč krvi in verjetno ne bo okreval.

Svojo sestrično, v katero je bil zaljubljen, je ubil 24 letni Vladimir Urošević iz okolice Sabca. Fant je bil zaljubljen do ušes in je silil sestrično, da bi se z njim poročila. Sprva je bilo dekle v to pripravljeno, na nagovarjanje svojih staršev pa se je fanta odreklo. Vladimir pa je jezen počakal na priložnost, ko je Smilana sama pasla ovece. Pristopil je k njej in jo zaklal, potem pa je pobegnil v gozd. Ker so ga orožniki iskali, se je Vladimir zbal posledice in se je obesil na drevo.

30 volkov je zastupil kolašinski lovec Radovič. V tistih krajih je volčja nadtega zelo številna. Volkovi narede ljudem ogromno škodo, posebno med drobnico. Okrog Kolašina se je klatilo veliko krdelo volkov, katero je vodila stara volkulja. Lovci so naredili že več pogonov na te zveri, pa vselej so se brez plena vrnili domov. Volkovi so se znali tako spretno izmuzniti izpred puškinih cevi, da so ljudje začeli kar verovati, da imajo ti volkovi hudičev moč v krvi. Ker pa je bila škoda vedno večja, se je lovec Radovič odločil, da bo mrčinam nastavljal strupa. Ko je bil nedavno silno visok sneg, je nametal zastrupljeno meso zraven potoka. In res se je sred noči pripelo krdelo Strup je hitro deloval. Tedaj pa so sestradani volkovi planili na zastrupljeno tovaršice in jih trgali. Naslednje jutro so ljudje videli ves sneg daleč naokoli okrvavljen, od volkov pa so ostali le še repi. Po njih so našli 30 žrtev zastrupljenja.

Ljubljanski komorni trio, ki bo v četrtek, 13. t. m. priredil koncert v Mariboru. V sredi violinistka Francka Ornikova, na levi čelist profesor Cenda Sedlbauer, na desni pianist dr. Marjan Lipovšek.

V celjski okolici so dani vsi pogoji za gojitev zelenjave

Celje, dne 10. marca.

Zanimanje za društvo »Mali gospodar« v Celju postaja vse večje. Agilni odbor z g. prof. Bitencem na čelu si je nadel nalogo pomagati predvsem malemu in socialno šibkejšemu človeku s strokovnimi nasveti za vrst, pri reji malih živali, kakor kuncev, štajerskih kokoši, koz itd. Kako veliko zanimanje je za društvo, kaže vedno večje število članstva ter obiski pri strokovnih predavanjih, ki jih društvo prireja.

Od ciklusa predavanj, ki jih namerava društvo prirediti, so bila dosedaj tri predavanja. Kmetijski referent g. Zupan je seznanil male gospodarje z gojenjem ter ravnanjem z njim. Navajal je vrste gnojiva, ki pridejo v poštev predvsem za vrst ter dokazal, kako se z gnojenjem zemlja pripravlja.

V drugem predavanju je obravnaval kmet. referent g. Sitar vrste zemlje in način obdelovanja. Že dobro pognojena in dobro obdelana zemlja zamore dati zadovoljiv uspeh. Zato je predpogoj, da zemljo obdelamo že jeseni, da jo zimska vlaga in mraz zdobi in napravi šibko; hranilne sestavine pa bodo prešle v takšno stanje, da bodo rastlini lažje prispopale.

Kmet. referent g. Cimarman je v tretjem predavanju obravnaval donosnost vrtnarstva v bližini mest ter dokazal s številkami, kako velike zneske so Celjani izdali za navadno zelenjavo (korenček, endivija, špinata, radič, solata), za katero so pri nas dani vsi pogoji za njeno gojenje. Predavatelj je nato obravnaval vrst s praktičnega, idealnega in estetičnega stališča. Obžaloval je, da kmečki in delavski sloji vse gremalo goje zdravo in tečno zelenjavo in da je niti ne poznajo. Vrtnarstvo ima in bo še imelo veliko bodočnost. Ravno v Celju so z ozirom na podnebne in zemljiške razmere podani vsi pogoji za vzgojo zelenjave. Poleg zemljiških in podnebnih razmer pa je važno seme posameznih zelenjadnih vrst. Društvo »Mali gospodar« v Celju ima v najemu velik vrst, kjer bo predvsem vzgajalo sadike raznih zelenjadnih vrst in jih razdeljevalo svojim članom, gojilo pa bo tudi semena. Gojitev semen je posebno sedaj važno, ker je uvoz semen nemogoč in so semena zelo draga.

Kakšno zanimanje vlada za predavanja, dokazuje vedno večji obisk. Zanimivo je, da predavanja obiskujejo delavci, obrtniki in uradniki ter se vsi živo zanimajo za umno vrtnarstvo, ki bo, kakor upamo, imelo širok razmah in rodilo mnogo koristi.

Pravde o pustošenju gozdov in provizije

Ljubljana, 11. marca.

Prestopke gozdnega zakona zaradi pustošenja gozdov so doslej obravnavala politična oblastva prve stopnje, to je okrajna načelstva in mestna poglavarstva. Gozdni zakon je določeval za take prestopke denarne kazni in zaporne. Statistika za prejšnja leta ne navaja mnogo takih prestopkov v Sloveniji.

Zadnji čas pa je dobilo okrožno sodišče mnogo kazenskih zadev zaradi opustošenja gozdov in prijav zaradi prestopkov v smislu člena 64 zadnjega finančnega zakona. Posestniki, ki so v svojih gozdovih prodali smreke v posekanje, so bili ovadjeni, da so posekali večje število smrek, kakor je to določil gozdni referent okrajnega načelstva odnosno uradni gozdar. Finančni zakon določa za take prestopke zaporno kazen in tudi denarno kazen do 50.000 din. Člen finančnega zakona je nekoliko nejasen, ker ne določa točno pristojnost sodne oblasti. Kazenski sodnik-poedinec na okrožnem sodišču sedaj vodi razprave o takih prestopkih. Vprašanje je, da-li je za te prestopke pristojno redno kazensko sodišče ali ne. Zadeve o teh gozdnih pravdah še niso rešene, vsekakor pa so prav zanimive.

Mnogo je civilnih pravad zaradi provizij. Najhujše take pravde so v zadevah posredovanja pri prodaji in nakupu nepremičnin. Posredovalci, ki planejo na kako veliko kupčijo, se drug drugega odriavajo in skušajo sami doseči, da so deležni velike provizije. Dostikrat se kakemu takemu posredovalcu posreči, da drugega konkurenta opehari ali bolje poslovno rešeno »pomot« in sam pozneje kasira celo provizijo. Nastanejo tudi večje pravde, ko gre za čedne deset in deset tisočake.

Kljub pritožbam, da so sedaj kupčije na nepremičninskem trgu nekam zastale, je opažati, da se sklepajo še vedno čedne in velike kupčije, ko je na prodaj nabroj hiš, vil in zemljišče v celotni vrednosti okoli 100 milijonov dinarjev.

Tako-le v spekulantskem poslovnem svetu so običajni tudi vsi dovoljeni, koncesionirani, nedovoljeni in nekoncecionirani triki. Kaj vse si spekulantje ne domislijo? Ve agent n. pr. dobro, da ima ta in ta pisarna v evidenci hiše in vile. Pa pošlje tja kako elegantno damo, ki se predstavi za gospo mariborskega industrijca-milijonarja. Pisarna ji da na razpolago in izbiro cel

SPORTNE VESTI

V hrvaški ligi vodi Hajduk

Najvažnejše srečanje v hrvaški ligi je bilo srečanje med zagrebško Concordio in splitskim Hajdukom v Splitu. Splitski so z lahkoto zmagali s 5 : 2 in s tem rezultatom potisnili doslej vodečo Concordio kar na tretje mesto. S tem se je položaj v hrvaški tabeli povsem izpremenil. Na čelo hrvaških klubov je stopil Hajduk, ki vodi za eno točko pred Gradjanskim in Concordio.

V Sarajevu je domači Sašk premagal drugi splitski klub Split s 3 : 2. Split je moral nastopiti s petimi rezervnimi igralci.

Visoko zmago je slavil zagrebški Gradjanski v Subotici. Premagal je Bačko kar s 7 : 0. Najuspešnejši zagrebški igralec je bil Lesnik, ki je sam dal 4 gole. Z boljšo razliko v golih je Gradjanski sedaj pred Concordio, dasi imata oba kluba isto število točk.

V Zagrebu sta se srečala Hašk in Zelezničar. Zmagalo je z visokimi rezultati pomlajeno moštvo zagrebških akademikov s 5 : 0.

V Varaždinu pa sta se srečali obe Slaviji: varaždinska in osiješka. Zmagali so domačini z 2 : 0. Tabela o hrvaški ligi bo do prihodnje nedelje naslednja:

Hajduk	16	12	3	1	63:15	27	(5)
Gradjanski	16	10	6	0	68:15	26	(6)
Concordia	16	12	2	2	59:19	26	(6)
HASK	16	7	6	3	38:25	20	(12)
SASK	16	5	4	7	19:40	14	(18)
Slavija (V)	16	4	3	9	20:46	11	(21)
Zelesničar	16	2	5	9	17:39	9	(23)
Slavija (O)	16	3	3	10	21:50	9	(23)
Bačka	16	1	3	12	15:54	5	(27)

Najvažnejše srečanje prihodnje nedelje bo med Hajdukom in Haškom v Zagrebu. Gradjanski nastopi v Osijeku proti tamkajšnji Slaviji.

Vremensko poročilo

Kraj	Barometer- sko stanje	temperatura v C		Veterni visevi v s	Veterni visevi v s	Veterni visevi v s	Padavine	
		noč	dnev				m/m	vrsta
Ljubljana	758-1	12-2	1-0	78	5	NE ₁	—	—
Maribor	755-8	12-0	-2-0	80	5	W ₁	—	—
Zagreb	753-8	9-0	7-0	90	10	0	6-0	dež
Belgrad	755-5	13-0	7-0	80	10	NE ₁	5-0	dež
Sarajevo	756-3	14-0	6-0	90	10	0	—	—
Vis	758-0	9-0	3-0	90	6	NW ₁	4-0	dež
Split	757-5	15-0	8-0	90	7	NW ₁	19-0	dež
Kumbar	756-5	15-0	12-0	80	4	NW ₁	19-0	dež
Rab	758-6	10-0	5-0	90	10	0	—	—
Dobruvnik	757-0	16-0	10-0	30	5	N ₁	10-0	dež

Vremenska napoved: Delno oblačno, v jutranjih urah zmerno hladno vreme. Najnižja temperatura na letališču je -2,4 stopinj Celzija.

Koledar

Danes, torek, 11. marca: Sofronij, škof.
Sreda, 12. marca: Gregor I.

Obvestila

Nočno službo imajo lekarne: dr. Kmet, Tyrševa c. 43; Trnkoczy ded., Mestni trg 4; mr. Ustar, Selenburgova ul. 7.

Po znani in neznani srednjeveški Ljubljani nas bo peljal v svojem predavanju na Ljudski univerzi (Kongresni trg, mala dvorana Filharmonije) v sredo, 12. t. m. ob 20 univ. prof. dr. Milko Kos.

Na korist Društva prijateljev Golnika bo v petek v veliki Filharmonični dvorani dobrodelna akademija pod visokim pokroviteljstvom ge. banice Nije dr. Natlačenove. Nuden nam bo različen, zanimiv spored, za katerega jamčijo vsi sodelovalci, da bo na visoki umetniški stopnji. Že iz tega razloga vabimo k posetu te akademije, neglede na to, da je čisti dobiček namenjen v dobrodelne svrhe. Akademija bo v petek, dne 14. t. m. ob 20 v veliki dvorani Filharmonične družbe. Predprodaja vstopnic v Matični knjigarni.

Dom Sv. Josipa i Sv. Mihaela za ubogo siročad, Hrv. Leskova prosil za kakršnokoli podporo v denarju ali v materialu, da si bo mogel zgraditi nov dom za osirotele otroke. Sedanja stavba je majhna in v tako slabem stanju, da je nevarnost, da se podere. Darove je pošiljati na Dom Sv. Josipa i Sv. Mihaela, Hrv. Leskova.

Ljubljanski gledališče

Drama. — Začetek ob 20.

Torek, 11. marca: »Cigani«. Red Torek.
Sreda, 12. marca: »Brez tretjega«. Izven. Proslava 40 letnice umetniškega dela Hinka Nučiča in gostovanje Vike Podgorske, članov zagrebške Drame.

Četrtek, 13. marca: »Brez tretjega«. Red Premierski. Gostovanje režiserja Hinka Nučiča in Vike Podgorske, čl. zagrebške Drame.

Opera. — Začetek ob 20.

Torek, 11. marca: »Rusalka«. Red A. Gostovanje tenorista zagr. Opere J. Gostiča.

Sreda, 12. marca: »Sabska kraljica«. Red Sreda. Gostovanje Josipa Gostiča, tenorista zagrebške Opere.

Četrtek, 13. marca: »Hlapec Jernej«. Red Četrtek.

Program Radio Ljubljana

Sreda, 12. marca: 7 Jutranji pozdrav — 7.05 Pisan venček veselih zvokov (plošče) — 12 Nekaj lahke orkestr. glasbe (plošče) — 12.30 Poročila in objave — 13 Napovedi — 13.02 Šramel »Štirje fantje« — 14 Poročila — 17.30 Balajke in mandoline (plošče) — 18 Za pravni prepoved naroda (prelat J. Kalan) — 18.20 Pevske vaje: Pojte z nami (vodi prof. L. Kramolec) — 19 Napovedi in poročila — 19.25 Nac. ura: Vojaška oddaja — 19.55 Uvod v prenos — 20 Prenos iz opernelga gledališča; v 1. odmoru: Glasbeno predavanje (V. Ukmar), v 2. odmoru: Napovedi in poročila.

Na mali svetovni razstavi v Clevelandu so se naši izseljenci zelo postavili

Ljubljana, 11. marca.

V Clevelandu živi okrog 100.000 Jugoslovancev. Med njimi je okrog 75.000 Slovencev in je torej to ameriško mesto za Ljubljano drugo največje slovensko mesto. Poleg naših ljudi živi v tem mestu ogromno pripadnikov drugih narodov. Prav za prav je Cleveland neke vrste majhna Evropa. To je bil tudi nagib, da so se običinski mošeje v tem mestu domislili, da ne bi bilo napak, če bi priredili neke vrste svetovno razstavo v mestu. Newyorška razstava se je z velikim uspehom zaključila, vendar z manjšim kakor so pričakovali. Evropska vojna je preprečila obsežnejšo udeležbo evropskih držav na razstavi, kakor so imeli to v načrtu Newyorčani. V Clevelandu so prišli zato na misel, da bi prenesli razstavo v svoje mesto in s tem pripomogli k razvoju mesta. — Pridobili so sodelovanje vseh narodnosti in nazadnje je bila svetovna razstava — kolikor je je še ostalo — prenesena iz Newyorka v Cleveland.

Jugoslovanski paviljon je bil bogato opremljen, čeprav ne z vsemi predmeti, kateri so bili razstavljani v Newyorku. Preden je bila sporočena želja Clevelanda, da bi dobil razstavo v svoje mesto, je naša država precej blaga že dala prepeljati v domovino. Toda zato so v tem bolj potrudili vsi naši izseljenci, v prvi vrsti Slovenci. Opremil so paviljon tako, da je bil med ostalimi skoraj najlepši. Vodstvo celotne razstave je odredilo, da ima vsaka država poseben dan, na katerega lahko priredi posebno slovesnost. Prvi dan so imeli Angleži. Paviljon je bil sicer revno opremljen, toda zanimanje je bilo velikansko spriču dogodkov v Evropi. — Enako zanimanje je vladalo tudi za grški paviljon, ki je bil skoraj prazen, le opremljen z različnimi slikami. Posebno pozornost je vzbujal iz kartona izrezan grški vojak ezvon. Jugoslovanski paviljon je imel namen malo boljše seznaniti Amerikance z našo državo. Amerikanci nas preradi zamenjujejo s Českoslovaško. Znan je namreč, da Anglosasi niso preveč dobri zemljepisci in je takšno zamenjavanje pri njih nekaj vsakdanjega. Za naš paviljon se je zelo zavzemal poslanik dr. Fotič, posebno pa se je jugoslovanski konzul v Clevelandu. Slovence dr. Mali s podporo vse jugoslovanske kolonije v mestu. V paviljonu je bilo posebno veliko na-

rodnega blaga in vezenin, narodnih noš, preprog in podobnega. V paviljonu so bila ves čas, dokler je bil odprt, dekleta v slovenskih, hrvaških in srbskih narodnih nošah.

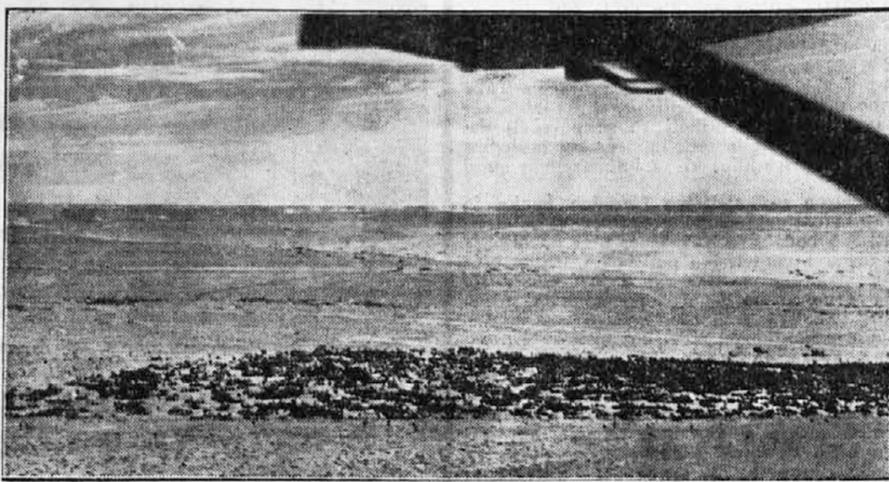
Konec januarja je bil na razstavi jugoslovanski dan. Vse priprave je vodil konzul dr. Mali, ki je povabil k sodelovanju vse skupine jugoslovanske kolonije. Na prireditve je prispel iz Washingtona poslanik dr. Fotič, navzočen pa je bil tudi clevelandski župan Bleitson, ki je v pozdravnem govoru povedal, da smatra jugoslovansko kolonijo za najboljše in najbolj marljivo ter napredno v mestu. Poudaril je, da naši izseljenci svojo domovino Jugoslavijo odlično predstavljajo v Ameriki. Nato je župan izročil jugoslovanskemu poslaniku pozlačen ključ, ki izraža iskreno dobrodoščilo. Na slavnostni akademiji so bili navzoči vsi visoki funkcionarji razstave in zastopniki mesta. Orkester je zaigral ameriško in jugoslovansko himno, nato pa je govoril clevelandski župan. Za njim je govoril konzul dr. Mali, ki je omenjal dragoceno delovanje velikih jugoslovanskih mož v Združenih državah.

Potem so nastopili jugoslovanski pevski zbori in orkestri. Skoraj dve tretjini programa so izpolnili s svojim nastopom Slovenci. Odrasli učenci slovenske šole sv. Vida so priredili nekaj slovenskih plesov, nato pa sta nastopila skupaj pevski zbor »Slovenija« in »Zvon« pod vodstvom Ivana Zornana. Zapela sta nekaj slovenskih narodnih pesni. Posebno zadnja točka sporeda je navdušila vse gledalce. V pisanih slovenskih narodnih nošah je nastopilo čez sto malih Slovencev in Slovenki, ki so vsi učenci šole sv. Vida. Z neverjetno spretnostjo so ob igranju harmonike zaplesali lepo slovensko kolo. Amerikanci so bili vsi presenečeni. Ravnatelj neke velike koncertne dvorane je ponudil veliko vsoto vodstvu šole, če pripelje te otroke pred hišo ameriško občinstvo. Na zahtevo navdušenega občinstva so morali dečki in deklice prizor večkrat ponoviti. Po končani točki sta pristopila iz zbora deček in deklica k jugoslovanskemu poslaniku dr. Fotiču. Deček ga je pozdravil v slovensčini, deklica pa mu je pripela slovenski šopek. Veliki slovenski ženski pevski zbor pa je zaključil prireditve z ameriško državno himno.

Ta krasno uspeša prireditve je silno pozivila zanimanje za jugoslovanski paviljon. Vodstvo celotne razstave je kmalu potem sporočilo, da je bil jugoslovanski paviljon med vsemi najbolj obiskani.

Množice, ki nanje v sedanji vojni tudi ne smemo pozabiti. To so ujetniki, ki s svojo usodo najbrž niti niso tako nezadovoljni, kakor bi kdo utegnil misliti, saj jim je morda vprav zato, ker so padli v sovražnikove roke prihranjen za ves čas vojne se odigrava v sedanji vojni, velikopotezno, tako je temu primerno tudi število ujetnikov veliko. Slika na levi kaže zavezniške ujetnike, ki so jih me italijanskih ujetnikov z libijskega bojišča, ki Indijo. Mnogo so jih namreč dozdaj že pripeljali tja.

Tesla je res izumil »smrtne žarke«

Na daljavo 400 km bi uničili motorje na sovražnikovih letalih in povzročili tudi eksplozijo bomb na njih

Vsak narod je brez dvoma ponosen na svoje slavne moze ne samo zato, ker so si sami s svojimi deli, morda presenetljivimi izumi, pridobili velikih zaslug, pač pa tudi, ker so ponosili svoje domovine v svet in nanjo opozorili tudi druge narode. Tudi tisti kos zemlje, ki je danes zajet v meje Jugoslavije, je rodil moze velikane, celo takšne, da je svet ob njihovi ustvarjalni sili nad njihovim umom ostrmel.

Če kdo, potem gotovo spada med te izredne moze veliki izumitelj Nikola Tesla, Hrvat, ki mu je bila njegova ožja domovina pretesna in mu je šele daljna Amerika omogočila, da je uresničil svoje velike zamisli. Danes je mož star že 84 let, a njegov duh še ne miruje, pač pa še vedno stika za novimi, dozdaj neznanimi tajnimi stezami, ki bi ga mogle privedi še do novih odkritij na polju elektrotehnike. Čeprav je telesno že nekako precej opešal, mu vendar današnji viharji časi dajejo vedno novih pobud, vedno novih mladostnih sil, ki naj elasti vojskujočim se narodom prinesejo novih presenečenj, takšnih, da bo ob njih moral obstati tudi sedanji, tako strahotni letalski stroj ter pasti med staro šaro kot sredstvo, ki tudi pri najsoodobnejšem načinu vojskovanju ne more več doseči nobenih uspehov.

Le 2 milijona dolarjev in USA bi bile popolnoma varne

Veliko pozornost je vzbudil ne samo v ameriki, pač pa tudi v ostalem svetu razgovor, ki ga je imel pred nedavnim sodruknik »New York Timesa«, William Lawrence s tem velikim Hrvatom. Časnikar bi bil rad kaj več zvedel o tako imenovanih »smrtih žarkih«, za katere je slišal, da jih je Tesla izumil. Dobil je najbrž presenetljivejši odgovor, kakor pa ga je bil pričakoval.

Nikola Tesla mu je med drugim povedal, da je pripravljen odstopiti Združenim ameriškim državam svoj izum, s katerim bi bilo na razdaljo 400 kilometrov mogoče onesposobiti vsa sovražnikova letala, če bi se skušala približati. Treba bi bilo le okoli državnih meja zgraditi nevidno obrambno orožje in sicer na čisto znanstveni podlagi, s prenosom silne električne energije na večje daljave. Da bi mogli proizvajati takšne »smrtne žarke«, bi bilo treba zgraditi posebne vrste priprave za prenos električne energije. Pri tem je pomembno tudi, da stroškov ne bi bilo več kot le 2 milijona dolarjev. Vsa dela bi bila lahko končana najpozneje v nekaj mesecih. Tako bi bilo v razmeroma kratkem času moči zavarovati in braniti meje Združenih ameriških držav pred še tako hudim letalskim napadom. Ogromen snop električnih žarkov ne bi uničil samo vsakega motorja v letalu, pač pa bi povzročil tudi eksplozijo bomb, ki bi jih letalo vozilo s seboj. Pri vsakem orožju pa je prav za prav še najvažnejše to, če imamo proti njemu kakšno proti orožje. Nobenega takšnega uspešnega orožja pa ne bi bilo proti »smrtim žarkom«. Vprav zato bi bili še hujski.

Vea Teslova zamisel temelji prav za prav na štirih novih izumih

Dva sta tudi že preskušena. Najprej je bilo treba narediti stroj za proizvajanje električnega toka v prostem zraku, dalje pripravo, s katero bi bilo mogoče pridobivati velike množine električnega toka, tretja priprava naj bi ta električni tok zbirala in pravilno razpolagala z njim, četrti aparat, od vseh gotovo najvažnejši, pa naj bi uničil motorje na sovražnikovih letalih in povzročil eksplozijo bomb na njih.

Sele napetost 50 milijonov voltov bi zadostovala za potreben snop »smrtih žarkov«. Mikroelekopsko majhne iskricke električne energije bi se s to silno napetostjo prenašale na predmet, ki bi ga bilo treba uničiti, torej na »sovražnikovo letalo«.

Nikola Tesla je tudi povedal, da se je s tem svojim izumom bavil nekaj let in da ga je v zadnjem času še izpopolnil.

Časnikar William Lawrence priporoča na koncu, naj Združene ameriške države vendar sprejmejo to, za sedanje čase tako pomembno Teslovo ponudbo, saj bi na ta način prihranile težke milijarde, ki jih zdaj žrtvujejo zase in za Anglijo. Dva milijona dolarjev nasproti tako ogromnim vsotam pač nič ne pomeni, povrh tega pa bi bila še za vselej varna, sama in Anglija, pred vsakim letalskim napadom. Tudi če bi bila vrednost uspeha 1 : 1000, pravi Lawrence, bi bilo vredno preskušati ta Teslov izum. Če bi se z njim posrečilo zavarovati vsaj Panamski prekop, bi bil denar, ki bi ga Amerika izdala za izvedbo Teslova načrta, povrnjen.

Kapital pa nima smisla...

Podjetniki, ki danes izdelujejo orožje, letala in druge vojaške stvari za Ameriko in Anglijo, pa nimajo dosti smisla za najnovejši Teslov izum. Zavedajo se namreč, da bi stroji po njihovih, zdaj tako živahnih tovarnah, morali kmalu obstati, če bi država odkupila Teslov izum in se podala z drugimi miroljubnimi državami pod varno zavetje »smrtih žarkov«. Kaže torej, da prav vsem le ne bi bilo čisto všeč, če bi bombniki morali prenehati s svojim uničevalnim delom. Če bi sovražnikovi jekleni ptiči prileteli čez mejo tudi nad njihove tovarne, bi se morda premislili in bi jim Nikola Tesla postal boljši prijatelj, kakor pa je morda zdaj.

Nov enokrilnik, ki meče torpede

Tudi Švedi so iznajdljivi. O tem priča prav gotovo letalo, ki so ga pravkar izdelali v štokholmski tovarni, in ki velja vsekakor za neko posebnost. Letalo je enokrilnik in je narejeno tako, da lahko meče torpede. Ima dva motorja po 960 konjskih sil. Vsak motor ima avtomatični stabilizator in generator, ki imata namen zavijati letalo v umetno meglo, kadar zaide v nevarnost, da ga sovražnik zbije na tla. Prav preveč velike hitrosti to novo letalo ni zmogljivo. Leti lahko le 350 km na uro. Na njem pa je prostora za tri može.

daleč, da se je sesedel, ko smo vedeli, da je treba samo še nekaj dni, kvčjemu še teden, dokler ne bo docela priznal, so ga nenadno na pobudo Vorošilova izpustili.

Iz tega se spet enkrat vidi, kako malo imajo obdolžitve, naperjene proti jetniku, posla z razlogi za njegovo zaprtje, celo če hoče že sam kaj priznati. V tujini so se prerekali ali so priznanja, ki jih doseže GPU, pristna ali ne. V ožjem krogu GPU niso tega vprašanja skoraj nikdar načenjali, zakaj to ni bilo tisto, kar je preiskovalne sodnike zanimalo.

General Primakov, ki so ga tako sneli iz krempljev GPU tik pred »priznanjem«, je služil domovini še tri leta, 12. junija 1937 so ga z maršalom Tuhačevskim ter sedmimi drugimi odličnimi generali ustrelili iz novih ter docela drugačnih razlogov.

Samo enkrat v življenju, avgusta 1935 sem zasliševal političnega jetnika. To je bil Vladimir Dedušok, ki so ga bili leta 1932 obsodili na deset let koncentracijskega tabora na Solovjetskem otoku. Prijeli so ga v zvezi s škandalom, ki je našo vohunsko službo na Dunaju spravil v zvezo z nemško vojaško vohunsko službo. Dedušok sam, ki sem ga poznal, je bil docela nedolžen. Toda naš voditelj na Dunaju je bil tisti trenutek prevažen, da bi ga mogli odstraniti. Zato so naredili Dedušoka za žrtev.

Dedušok je bil Ukrajinec in se je boljševikom pridružil med državljansko vojno, ter je služil v vohunskem oddelku več kakor deset let. Ko sem delal za Drugi urad sovjetske vohunske službe, sem leta 1935 prišel na nekaj točk iz dunajske zadeve, ki mi niso bile jasne. Menil sem, da bi mi Dedušok morda pomagal to reč razjasniti. Zato sem vprašal Sluckega, ali bi bilo mogoče Dedušoka zaslišati. Slucki mi je dejal, da ima njegovo stvar v rokah oddelka GPU, ki ga vodi Mihael Gorb. In tako sem se zvezal z Gorbom. Ta mi je dejal:

»Srečo imate, Krivieki, Dedušak je ravno na poti s Solovjetskega otoka sem. Prišel bo v Moskvo, da ga izprašam, kaj ve o zaroti častnikov iz kremelske posadke.«

Nekaj dni pozneje me je Gorb poklical:

kom vozi tudi stotnik Brackett iz poveljstva severne vojske. Na poti med Port Huronom in med Detroitom je Tom beječe stopil v rjegov oddelek in mu pokazal steklenico s svojim razstrelivom. Stotnik ga je v začetku pomilovalno in omalovažujoče pogledoval, toda Tom se ni dal kar tako odpraviti in je vojščaku zahteval:

»Res, gospod, iznašel sem razstrelivo, ki bi vam lahko dobro služilo v vojski.«

Stotnik je videl v nemo, s katero mu je fant govoril, in vzbudilo se mu je zanimanje. Dejal je:

»No, pokaži to svojo slavno reč. Kako se pa imenuje?«

Tomu je resno odgovoril:

»Dal sem mu ime »Močno razstrelivo Toma Edisona št. 1.«

Stotnik ni hotel biti nevljuden in si je z obema rokama pokrtil obraz, da ni bilo videti smeha,

ki ga je pri tej samozavestnosti obšel. Silil se je resno spraševati dalje:

»Pa iz česa je narejeno to tvoje slavno razstrelivo?«

Tom je hitel odgovarjati:

»Iz žveplene kisline, dušične kisline...«

»In iz glicerina?« ga je ustavil stotnik Brackett.

Tom Edison je potrdil:

»Da, iz glicerina tudi.«

Stotniku je zdaj zastal dih. Preplašeno je vzkliknil:

»Fant, to je nitroglicerina, najnevarnejše in najmočnejše razstrelivo. Najmanjši udarec ob steklenico bi povzročil tak tresk, da bi nas vrgla vse v zrak in vlak razneslo na kosce...«

Stotnik je planil iz oddelka ter drvel iskati sprevidnika. Že od daleč mu je vpil, naj takoj da ustaviti vlak. Med potniki se je ko blisk raznesla novica, da ima nekdo v vlaku nitroglicerina.

(Dalje)

»Iz česa je to razstrelivo?« je spraševal kapitan Brackett

GENERAL KRIVICKI:

BIL SEM V STALINOVNI SLUŽBI

Slucki mi je naglo odgovoril:

»Ne, ne. Ne pošiljajte mi nič poročila. Pridite v mojo pisarno.«

Ko sem bil v njegovi sobi, sem mu še enkrat povedal, da socialisti ne moramo smatrati za vohuna današnje Avstrije, ker je bil pod socialistično vlado policaj.

Slucki je prikimal:

»Da, razumem, Zakovski ga je pripravil do »priznanja, da je bil socialistični politijski uradnik na Dunaju. Tudi priznanje! Toda nikar mi ne pišite poročila. Danes ljudje ne pišejo.«

Toda brez ozira na to previdno vedenje, je Slucki posredoval pri predsedniku Kalininu za zaprtje avstrijskega socialisti.

Stališče Zakovskega je docela dogovarjalo načinu, kakor je GPU pojmovala svoje dolžnosti. »Priznanja,« kakršna je dosegel on, so bila meso, s katerim se je krmila GPU. Moj avstrijski socialist ni bil nič bolj in nič manj kriv, kakor stotisoč drugih, ki niso imeli njegove sreče.

Značilen za to je pogovor, ki sem ga tedaj imel s Kedrovim, enim od najspretnjših preiskovalnih uradnikov GPU. Dobil sem ga v Moskvi, v točilnici GPU. Pogovor je nanesel na generala Primakova, enega njegovih najvažnejših primerov.

General Primakov, član vrhovnega poveljstva rdeče vojske, je bil prijatelj leta 1934. Kedrovu so dali nalogo, naj ga »izmolze«. Kedrov se je nad svojo slavno žrtev spravil z vsemi zvijačami svojega poklica. Stokal je, ko mi je pravil o tem. Potem me je vprašal:

»Ali veste, kaj se je zgodilo? Prav ko smo ga spravili tako

»Dedušok je zaprt v Lubjanki. Njegov preiskovalni sodnik je Kedrov.«

Poklical sem Kedrova ter se zmenil, da bodo Dedušoka še tisto noč ob enajstih privedli v njegovo pisarno.

Jaz na svojem mestu nisem imel pravice izpraševati jetnike. To je izključna pravica uradnikov iz GPU. V izjemnih primerih pa je dovoljilo zasliševati kakega jetnika, seveda če je zraven uradnik GPU.

Ponoči ob desetih sem bil v Kedrovljevi pisarni. Bila je v sobi devetsto štiriindevetdeset, v Lubjanki. Pojasnil sem mu, kaj nameravam. Morda bo dobro, če vem, kakšne okoliščine so privedle Dedušoka do priznanja.

Kedrov je pokazal na spis in dejal:

»Berite to le, pa si boste čisto na jasnem.«

Spis je obsegal več sto strani. Sestavljale so ga vprašalnice, zaprisežene izjave in podobno. Vmes so bila tudi priporočila pisma, ki jih je Dedušok dobival ob različnih časih. Nazadnje sem prišel do zapisnika o navskrižnem zasliševanju, katerega pa ni vodil Kedrov.

Po kakih dvajsetih tipkanih vprašanjih in odgovorih, bolj ali manj uradnih, se je pravilno zasliševanje nenadno nehalo in spis se je nadaljeval z dolgo zgodbo v Dedušokovem lastnem rokopisu.

Lahko sem uganil razloge. Ali je preiskovalni uradnik izgubil potrpljenje, ali pa je bil preveč truden, kakor se je to pogosto primerilo. Naročil je Dedušku, naj vso zgodbo napiše z lastnimi besedami vprito straže. Prebral sem Dedušokovo zgodbo in videl, da je mož bil docela nedolžen, dasi je podpisal uradno priznanje.

Ko sem zaprl spis, sem dejal Kedrovu:

»Kakšen primer pa je to? Knjiga s približno šesto strani, ki ne pove prav ničesar in ki se končuje z besedami: »Dedušok priznava krivdo in preiskovalni sodnik priporoča zboru GPU, naj ga za deset let pošlje na Solovjetski otok.« Zbor, za katerega je podpisal Agranov, se s tem strinja.«

Kedrov mi je rekel:

»Da, tudi jaz sem ga predelal, pa si nisem mogel priti na čisto.«